

FORDÍTÁS ÉS VARÁZS

AČ KAROLJ: *Pohvala redu vožnje.*
Pobjeda, Titograd, 1976.

FERENC FEHER: *Ispovesti saputnika.*

Radivoj Ćirpanov Munkásegyletem,
Novi Sad, 1977.

Egy név közös csupán a két kötetben, Salgó Judité, aki a szerbhorvát nyelven megjelent gyűjtemények fordításában egyaránt részt vett. Fehér Ferenc verseinek „köteget” huszonkét költő ültette át, Ács Károly költeményeinek válogatását, fordítását és átköltését egyetlen szemlély végezte el: Salgó Judit.

Mivel a *Pohvala redu vožnje* egy ember munkája, könnyebb megközelíteni, mélyére látni. A benne foglalt verseket elsősorban a *Menetrend dicséretéből* merítette a fordító és csak egyet vett át az *Enek füstje, füst éneke* című kötetből. Mivel az előbb említett könyvből sem fordít mindent, az eredetihez képest megváltoztatja a költemények sorrendjét s a ciklusok elnevezéseit is. Hét rondel helyett például hatot ültet át, így a cím sem maradhat a régi. Figyelem a fordítás hullámain. Néhol csak pezseg a víz a szikla körül, fodrokat vet, habzik, hogy az eredeti mű, a kő még szebben emelkedik ki belőle; máshol mosdatja, fényesíti; de van, ahol a szirt fölé csap, s már-már a hullám taraját csodálod, nem pedig azt, amiről ilyen magasba vetődött, akárha japán festményeket látnál. A fordítás és eredeti alkotás összevetésekor persze szavak ízeit, zamatát is nyílik alkalom nyelvhegyre venni: *Kleofás bölcsköpészei — Bonifacijeva mudroslovlja*. Itt sorjáznak az átköltések és a cím megváltoztatásával általában a tartalom teljes fordulása is jár: *Légy — Osa*. A gondolati fölépítés mindkét esetben azonos, az utolsó sorok azonban eltérnek:

- még a légyfogó sem.
- pa čak ni osama.

A magyar vers záró fintorát a szerbhorvát fordítás nem tükrözi, de helyette bukfcencet vet ez a nyelv is,

intarziává bonyolodik az „osama” (magány), hiszen benne csillog káprázó szemünk előtt el-feltűnve az „osa” (darázs). Szinte felkiáltanánk: „Figyelitek, aranyért arannyal fizet ez a Salgó Judit!” A *Félelem — Utvara* vagy a *Tapasztalat — Podvala* már más kérdés. A fordítások nemcsak gondolati síkon hajolnak el, de a megfogalmazás világossága szerint is alulmaradnak.

Fölfigyele a Crna Gora-i olvasó a *Máglyára — Lomačara*? A szonettkoszorú izzására az ugyanmit-kifejező fedőlap mögött? Újtárra indult azonban a könyv. Nyomába járni, lépéseit követni lehetetlen, akárcsak Fehér Ferenc egy évvel később megjelent szerbhorvát nyelvű kötetét is. Fordítások gyűjteménye láttán a kétnyelvű ember örül és sóhajt. Derűjének okát nem szükséges magyarázni: a szépség térhódítása csak elégedettséggel töltheti el a lelket. A sóhaj meg a hiányok láttán fakad. En a meglévők mellett a *Valaki verset olvasott* című költeményt „szórtam volna még a szélbe” hasonlatosan a pitypangbóbítát fúvó kislányhoz, aki a Larousse-könyvek védjegyeként hirdeti a művelődés állandó terjesztésének szükségességét.

Fehér Ferencet mintha rosszabbul fordítanak, mint Ácsot, vagy nem akadt emberére. Gondolom, az is a hiba, hogy egyes fordítók nem ismervén a nyelvet, vagy csak hézagos ismeretekkel rendelkezvén, nyersfordításokat kerékitenek műfordítássá, amelyhez bármennyire igénybe veszik is az eredeti mű szerzőjének segítségét, valahogy alulmaradnak. Más ok lehet még, hogy kötelességszerűen és nem lelki rokonság alapján fordítanak, vagy hiányzik az elmélyülés, a szerző és fordító tapasztalati alapjai

között fényévnyi a távolság. Így aztán egyik nyelv sem hagyja magát, s tüzes paripa módjára kivetí az óvatlan „átültetöt” a nyeregből.

Itt van például a *Nyelv és varázs — Jezik i čarolija* című vers. A fordításnak olyan keresett a nyelve, olyan sok szót használ a fordító, melyek előfordulásának gyakorisági foka oly alacsony, hogy még véletlenül sem hat természetesen. Az pedig tudvalevően rossz fordítás, amely nem úgy hangzik, mintha az adott nyelven írták volna eredetileg. A *Csöndes beszélgetés a Dunával* fordítása sem vigasztal meg. Úgy érzem, Velimir Milošević sem végzett jobb munkát, mint Eugen Verber. Vannak szerencsés ráhibázások, de az egész fordítás idegen. Hiányzik belőle a varázs. Sokkal nehezebb föladatokat oldott meg Danilo Kiš sokkal sikeresebben (*Óda a szélhez — Óda vetru; Hallgatag üzenet egy távoli költőtárstól — Čutljivi pozdrav od dalekog pesnika prijatelja*), vagy Miroslav Antić (*Övig a földbe ásva — U zemlji do pojasa*), Ivan Iva-

nji úgyszólván bármelyik fordításával; Sava Babić remeklését, a *Daruballadát — Balada o rodi* nem is említve, amelyben a névcserét bizonyára hangzásbeli kívánalmak tették szükségessé:

Vár egy szép gém
kémény tetejében;
füst száll, öt rém
fonja körül éppen —
Szállj, daru, szállj!

Čeka divna roda
na vrhu dimnjaka;
plete pet grdoba,
gnusne mreže mraka —
Leti, rodo, poleti!

Mit kellett volna még lefordítani? Minek lett volna még ott a helye a szerbhorvát nyelvű Fehérkötetben? Két versnek minden bizonytalanság: az *Agyag és Álom a dülőutak szélén* címűnek.

Mégis lendít a két kötet, vitorlába fújja a szelet, segít, hogy haladjunk értekeink kölcsönös megismerése felé.

VIRÁG AGNES

FEDŐLAPPÁLYAZATUNK EREDMÉNYE

A július—augusztusi számunkban kiírt fedőlappályázatunkra hét munka érkezett be. Közülük az Almási Gábor szobrászművész, Dudás Antal festőművész, dr. Horváth Mátyás egyetemi tanár (tanácselnök), Petrik Pál festőművész és Urbán János író (fő- és felelős szerkesztő) összetételű zsűri — szavazattöbbséggel és némi módosítással — SISKOVSKI ANDRAS szabadkai grafikus tervét találta a legjobbnak és jutalmazta az 1000 dináros díjjal.

A többi szerzőnek ezúton is köszönetét fejezi ki részvételükért.

Szabadka, 1977. december 20.

Almási Gábor s. k.
Dudás Antal s. k.
Horváth Mátyás s. k.
Petrik Pál s. k.
Urbán János s. k.